

OROSZ

Novemberrel megkezdődött az orosz irodalmi díjak rövidlistájának szezonja. A hónap elején közzé tették az НОС (Новая словесность, a kezdőbetűket összeolvasva a jelentése: orr), Az Évtized Orosz Bookere (Русский Букер Десятилетия) és az Andrej Belij-díj továbbjutóit. Az НОС tíz művet tartalmazó rövid listáját a Krasznojarszki Könyvfesztiválon hirdették ki. A hivatalos közlemény az alapítvány honlapján (prokhorovfund.ru) olvasható, ahol röviden megfogalmazták a díj célját is: a kortárs orosz szépirodalom irányzatainak felfedezése és támogatása. A tíz szerző közül Andrej ASZTVACATUROV és Viktor PELEVIN nevét emlegettük már sokat más díjak és pályázatok kapcsán. Asztvacaturov *Szkunzskamera* című regényével szerepel, melyről szintén esett már szó, Pelevin pedig a 2010-es megjelenése óta bestsellerré vált elbeszélésgyűjteménnyel (*Ананасная вода для прекрасной дамы*).

A többi pályaműről és szerzőikről röviden: Nyikolaj VALTOVVAL főleg költőként ismerkedhetek meg a kortárs orosz irodalom olvasói, ami nem meglepő, hiszen csak néhány elbeszélése jelent meg eddig, ezek pedig nehezen befogadható művek. Nem kivétel ez alól a listán szereplő elbeszélésgyűjteménye sem – *Думаю, что говоришь* (magyarul kb. *Fontold meg, mit beszélsz*). Nem a nyelvezet (mely szinte végig egészen egyszerű), és nem is a sok tudományos és filozófiai allúzió teszi nehezzé a szövegek olvasását, hanem az, hogy egy alig körvonalazható olvasási tapasztalatra építenek, és a megszokotthoz képest más, különleges, „megejtőbb” befogadási módot követelnek az olvasótól. Általában a kritikák emiatt valamiféle zavarosságot érzékelnek Bajtov prózájában.

Igor VISNYEVECKIJ *Leningrád* című kisregénye bizonyos értelemben olvasható BELLI *Péterváranak* utóirataként is – a szerző elmondása szerint –, mert mintha a *Pétervár* szereplői folytatódna ebben a regényben, csak ez itt már Leningrád, a blokád alatt. Egy interjúban (svobodanews.ru) Visnyeveckij elmondja, hogy a regényre nagy hatással volt még Belijen kívül Szergej Loznycica *Blokada* című dokumentumfilmje, a leningrádi naplók, levelek, melyeket anyaggyűjtés közben talált, és Vlagyimir TOPOROV gondolatai, aki nagy hatással volt a szerzőre. Toporov gondolatai felfedezhetők a szereplők nyelvről való elmélkedéseiben, sőt a nyelvészprofesszor alakot is ölt az egyik szereplő személyében.

Nyikolaj KONONOV szintén költőként ismert, bár megjelent jó néhány regénye is. Eddigi prózai műveihez képest a *Фланёр*-ban (magyarul kb. *A kószáló*) elrugaskodik az énelemző elbeszélés-módtól, és a '30–40-es évekbe helyezi a cselekményt. A regény főhőse teljesen passzív, sodródik az eseményekkel – szerelem, háború, fogság – fél Európán és egy évtizeden keresztül. Tájéképként fogadja be az időt és az egyébként meglehetősen kalandos eseményeket. Így a meglehetősen hosszú, háromszáz oldalas könyv akár kalandregény is lehetne, de inkább egy véletlenszerű enciklopédiára hasonlít, melynek furcsa véletlenszerűsége a hős címben jelzett esetleges mozgásából adódik.

A 20. századot nevezhetnénk a múzeumok és levéltárak korának: ebben az időben ugyanis rendkívüli módon felerősödött a múltunkból megmaradt tárgyak és dokumentumok megőrzésére való törekvés. Érdekes azonban, hogy a tárgyak nagyobb mennyisége nem vonta maga után azt, hogy világosabban látnánk a történelmi tényeket és folyamatokat általuk. Sőt épp ellenkezőleg – arról, hogy mi történt a 20. században valójában, majdnem hogy kevesebbet tudunk, mint azokról a korokról, amelyek után nem maradt semmi, csak néhány agyagcserép. A legértékesebbek az „emberi dokumentumok”, azaz az emlékiratok, feljegyzések, naplók és baráti levelek; ezek ugyanis azt tudják nyújtani, amire egyetlen hivatalos dokumentum sem képes: visszaadni a kor hangulatát. De az NLO kiadónál nemrég megjelent Ligya Csukovszkaja- és L. Pantelejev-féle levelezés nem csak emiatt fontos. Andrej NEMZER recenziója szerint a könyv a szovjet irodalom történetének egyik legfontosabb forrása is. Bemutatja a szovjet írólet fonákságát azokon keresztül, akik megpróbálták a Szovjetunió körülményei közt is őszinték maradni saját magukhoz és az olvasóikhoz. Ligya Csukovszkaját (prózaíró, költő, disszidens) nem kell bemutatni az orosz közönség számára. L. Pantelejev a *Skid köztársaság* (*Республика ШКИД*) című regény és a *Becsület szó* (*Честное слово*) című tanköltemény szerzőjeként nem volt ismeretlen az orosz diákok előtt. Nem igaz az, hogy mára egészen el lett feledve (hiszen újra és újra kiadják), de egyre inkább a perifériára szorul. Az L. Pantelejev egyébként álnév, az író valódi neve Alekszej Ivanovics Jeremejev. A levelezés kiadásában az álnév és a valódi név keveréke jelenik meg: Alekszej Ivanovics Pantelejev. Ligya Csukovszkajának sem ez az eredeti neve. Az előszó szerzője, Pavel KRJUCSKOV, illetve a kritikus Andrej Nemzer is kiemeli a Csukovszkaját és Pantelejevet összekötő, majd hatvan éven át tartó baráti viszony melegségét és hitelességét. A barátság eredetéről azonban nem esik szó a könyvben. Mindkét levelezőtárs a „marsakidákhoz” tartozott, azaz egy irodalmi körhöz, amely Szamuil Marsak és a leningrádi Detgiza szerkesztősége köré szerveződött. Nemcsak a barátság kötötte össze őket, hanem az írói munkához és etikai kérdésekhez való hozzáállásának hasonlósága. Nemcsak barátok, de „munkatársak” is voltak, ahogy ez leveleikből is világosan kiténik.

(Kis Orsolya – Zoltán Dominika)

